

γά τὰ κέρκτα—στρογγυλά και μικρούλικά—ξεμυτί-
ζουμε μέσα στά σγουρά μαλλιά του κούτελου. Και
δές το, κυλιέται. Θέλει νά με σκεπάση με τήν ά-
σκήμια του, νά με τσαλαπατήση γυμνή. Πκντού
σταύλους όσμίζεται και για βουβάλες άντρείυεται.
Σώστε με και σιμώνει. Δέ βλέπετε πώς σηκώνει τό
κεφάλι του νά ταυρίση;

Σιγαλινά προχωρούσε τώρα από τό παρακλήσι
με τό δισκοπότηρο στό χέρι ό δεσπότης. Πλησίασε
στό κρεβάτι νά μεταλάβη τή Σκλήραινα πού ψυ-
χοραγούσε πιά. Μά καθώς έσκυβε μιλώντας λόγια
πονετικά όρθώθηκε κείνη κι άρπάζοντας τό δισκο-
πότηρο από τά χέρια του τό τίναξε καταμεσίς τής
κάμκρας.

— Φύγε σου λέω, του φώναξε. Δέν θέλω τό
σάπιο σου κρασί. Δέ σου φτάνουν οι σάρκες πού μό-
λυνες; Δέν είμαι από τό κοπαδι σου έγώ. Τή ζεύλα
σου δέν τήνε βάζεις στό λαϊμό μου. Ξέρω τήν ψευ-
τιά πού σε γέννησε. Μισώ τήν κακόψυχη σποριά σου.

Ό δεσπότης γονάτισε μουμουρίζοντας προσευκές.
Τύνε μιμήθηκαν κ' οι άλλοι μ' άνελπισιά. Ίερό-
συλη φρίκη τους άποξόλωνε. Η Σκλήραινα ξανά-
πεσε άποκαμωμένη στό κρεβάτι. Κ' ή σιωπή άνα-
ροούσε τραγική.

Σέ λίγο κάπως συνέφερε ή Σκλήραινα. Άσυγκρά-
τητα λόγια σκλεύανε στά χείλια της. Όνειροφαν-
τάσματα σατίζαν τά μάτια της κ' ίσκιιοι άπό-
κοσμοι άνάδευαν τήν ψυχή της.

— Νυχτώνει στόν Όλυμπο πάνω, άναστεινάει.
Γύρω καθισμένοι στους άσπρους θρόνους χλωμαίζουν
οί θεοί. Μαυρογάλαζοι χσκουν πίσω τους οι γκρε-
μνοί. Σά σεισμός τραντάζει τό βουνό τό μέγα. Κι'
άνάσκελα πέφτουν οι θρόνοι με τους άσάλευτους θε-
ούς. Πέφτουνε, πέφτουν οι θεοί. Άκούς τίποτε; Τό
βάραθρο δέ μιλά. Μά νά λίγος άρρός άσπρισε τή
νυχτιασμένη θάλασσα κάτω. Έκει θά πέσανε νά
θαφτούν. Κανείς δέν κλαίει. Γιατί νά κλαίς τή
ζωή πού πέθανε; Άντίλαλος άπολογιέται. Τι λέει;

— Θά ξανάρθουν, θά ξανάρθουν. Πότε, μά πότε,
ώ θεοί; — Νυχτώνει, όλοένα νυχτώνει. Γυμνή και
κρύα ή κορφή. Μά τί ξανόγω κεί κάτω; Δαδιά
και φωνές. Γύρω γύρω παίρνουν τις πλαγιές. Σά
φίδι πύρινο άνεβαίνει μεγαλώνοντας ή σπειρωτή
φωτιά. Ύμνος άρχαίος — χιλιοτραγουδιέμενος —
όργιάζει, τεντώνεται νά κουρσέψη τ' άστέρια.

Τινάχτηκε στά γόνατα. Κκι ξέσκεπη με τά
μαλλιά λυμένα στους γαλαζένιους ώμους και τά
χέρια τεντωμένα σά νά πάσκιζαν κάτι πολυπόθητο
ν' άγκαλιάσουνε, φρένιαζε μ' άλλόκοτη θρησκευτική
φωνή.

— Έρχεσαι, Διόνυσε. Έρχεσαι πάλι, καλέ μου.
Κάψε τά δάση σου, ζωντανέψε ξανά τις μεγάλες
όρμες. Τό μεθύσι φέρε και τό θάμα τό γυμνό. Θά
νικήσης τό άτολμο σκοτάδι. Τά θεία μάτωσε κορ-
μιά και σά θειά ζαμόλυσε και τόν Ήλιο τό ξανθό
μας μίθυσε. Και γώ, και γώ μαζί σου, Ίακχε. Μή
με ξεχάσης κ' είμαι δική σου. Έλα στόν Πικνα-
σό, στόν Έλικώνα, τής λευτεριάς νά σύρουμε τό χο-
ρό. Ποιός πεθαίνει, ποιός ζή; Ζώ, ζώ κι άς πε-
θαίνω έδώ. Κι όπου θάψουνε τό κορμί μου θά μυ-
ρίζη τριαντάφυλλα τό χώμα πικνότεινά.

Η φωνή της κόπηκε. Μά πού λαχνηλασμένη ξα-
κολούθησε :

— Σάν πεύκο με σκαλαζει, λαμπρόστηθό μου
μελτέμι. Πηδώντας άς άνεβαίνουμε. Χορεύοντας άς
γελούμε κι άς πλάθουμε. Άνάψτε κι άλλα δαδιά.
Φως, φως; άπέραντο, πυρκαγιές τινάχτε. Η φωνή
φωνή σου, θεέ. Ίώ, ίώ, Βάκχε! Έυοί, εύάν, εύαίε!
Κ' έπεσε άνάσκελα.

Karachi 7—12—66. ΕΡΜΟΝΑΣ

Η ΑΓΑΠΗ ΤΟΥ ΣΚΙΑΧΤΡΟΥ

Αυτή είνε μια άληθινή και παράξενη ιστορία,
πού μου τήν άνιστόρησε ένας γέρος χωρικός, κάνον-
τας τό σταυρό του για του κόσμου τά παράξενα.

Στό χωριό του ζούσε ό άσχημότερος άνθρωπος
του κόσμου. Καλά-καλά δέν μπορούσε νά κατα-
λάβης γιατί ήτανε άσχημος. Δέν ήτανε ή μύτη του,
τά μάτια, τ' αυτιά του, τό σαγόνι, τό κεφάλι του
ή τό κορμί του. Ήτανε κι άλλοι άνθρωποι στό
χωριό στραβομούτες, στραβοσάγονοι, κεφαλάδες κι'
άλλοίθωροι. Μά ή άσχημιά του ανθρώπου αυτούνου
ήτανε άλλο πράμα. Ούτε ζωντανό κανένα, ούτε
πετούμενο, ούτε ψάρι ματαστάθηκε ποτέ τόσο ά-
σχημο Ήτανε μοναδικός στόν κόσμο.

Οί άνθρωποι στόν δρόμο σταματούσαν και τόν
κύταζαν. Τόν κύταζαν όχι πιά με περιέργεια, με
άηδία ή με συχαμό. Τόν κύταζαν με θαυμασμό
και κάποτε, όταν ήτανε νύχτα ή σκότεινιά, με φό-
βο. Και δέν ήτανε μονάχα οι άνθρωποι. Τά σκυλιά
τόν έπαιρναν άποπίσω και τόν γαυγίζανε σά λυσ-
σασμένα. Δέν κοτούσε νά περάση από γειτονιά, από
δρόμο ή από σάβανο. Μόλις τόν άπέκοψαν τά σκυ-
λιά μικρά μεγάλα χμουύσανε νά τόν φάνε. Αυτός
όμως τραβούσε τόν δρόμο του, ήξερε πώς κατιτί τόν
φύλαγε σά φυλακτό άπ' τή λύσσα τών σκυλιών. Και
είχε δικαίο. Τά σκυλιά τρέχανε άποπίσω του, τόν
ζυγώνανε, νά τίν ξεσχίσουν με τά δόντια, μά μόλις
τόν ζύγωναν κήτι τά σταματούσε. Βάζανε τήν ουρά
κάτω από τά σκέλια τους και ίφεύγανε με λυπη-
τερές στριγγιές, σάν νά τά είχε δαμρέναι.

Ό άσχημος άνθρωπος—έτσι τόν έπρωξε ό Πει-
ρασιός—άγάπησε τό όμορφότερο κορίτσι τής τόπου.
Τό άγάπησε με τά σωστά του. Μέρα-νύχτα περ-
νούσε κάτω άπ' τό σπίτι του κοριτσιού και κύτταζε
στά παράθυρα μ' ένα παράπονο, πού τόν έκανε ά-
σχημότερο. Ό κόσμος έκανε τό σταυρό του και γε-
λούσε. Τά δέξερια του κοριτσιού γελούσανε κι' αυτά.
Δέν ήξεζε τόν κόπο νά θυλώση και κανέναν. Ποιός
έγύριζε νά τόν ιδή τέτοιου σκιάχτρο! Οί γειτόνιστες
γελούσανε κι' εκείνες και πειράζανε τώμορφο κορίτσι
με λόγια και με χωρατά. Μόνο τώμορφο κορίτσι κα-
θότανε μοναχό του κ' έλάιγε άπ' τό μεγάλο του
κκκό. «Τί μου ήτανε γραφό! Έλεγε. Νά μ' άγα-
πήση ένα σκιάχτρο!» Τόπερνε σάν καταφρόνια και
σά φόβηρα. Και τήν έπαιρνε τό παράπονο κ' έλάιγε
μοναχή της.

Ό άσχημος άνθρωπος δέν μπόρεσε νά βαστάξη
στή φλόγα τής άγάπης. Τόν έκαίγε μέρα και νύ-
χτα. Και όσο πενούσανε οι μέρες, από τήν πίκρα
και τόν καύμό του γινότανε όλοένα άσχημότερος. Οί
διαβάτες δέν τόν κυττάζανε πιά. Γυρίζανε τό κε-
φάλι τους με τρομάρα. Τά σκυλιά τόν γαυγίζανε
άπό μακριά. Τρελλαμένος άπ' τήν άγάπη είδε κι'
άπόειδε και μια νύχτα έβαλλε ένα τρομπόνι στα
μιλίγγια του και σκόρπισε στόν άνεμο τό άσχημο
πρόσωπό του. Τό πρωί τόν βρήκανε κάτω από τά
παράθυρα του κοριτσιού. Σημαδιό δέν έμενε πιά άπ'
τήν άσχημιά του και χρειάστηκαν άλλα σημαδιά
για νά γνωρίσουν ποιός ήτανε. Κανέναν δέν τόν λυ-
πήθηκε κανέναν δέν τόν έκλαψε και σάν τόν θά-
ψανε σάν σκυλί τήν άλλη μέρα, άνδρες και γυναίκες
γελούσαν με τά παράξενα, πού γίνονται στόν κόσμο.

Μά τώμορφο κορίτσι δέν μπορούσε νά βαστάξη
τήν καταφρόνια πού τής έκανε ή άγάπη ενός σκιάχ-
τρου. Δέν μπορούσε νά χωρέση ό νους της πώς μέσα
σε τόσα κορίτσια, όμορφα και άσχημα, διάλεξε αυ-
τήνε νά τήν άγαπήση. Κι' άπ' τήν ήμέρα πού σκο-
τώθηκε για τήν άγάπη της, τό πήρε σάν παρα-
πονο και συχάθηκε ή ίδια τήν όμορφιά της. Μά
δέν έλεγε τίποτα σε κανέναν κ' έλυωνε μοναχή της.
Οί γειτόνιστες πού τήν βλέπανε άχνή και λυπημένη,
τήν πειράζανε περισσότερο για νά τή παρηγορήσουν,
τής λέγανε για τήν άγάπη του άσχημου ανθρώπου,
για τήν όμορφιά της πού μάγεψε ένα σκιάχτρο,
για τόν άγριο σκοτωμό του.

Τώμορφο κορίτσι τό πήρε μαράζι. Έκλαιγε, έ-
κλαιγε κρυφά άπ' τόν κόσμο κ' έλυωνε σάν τό κε-
ρί. Κι' όλο έλυωνε ως πού μια μέρα έκλεισε τά
ματάκια με τά μεγάλα ματόκλαδα και δέν τάνιζε

πιά. Ό κόσμος έκλαψε τόν άδικο χαμό της κ' οι
τραγουδιστάδες τής βγάλανε τραγούδι. Μά τά φθο-
νικά κορίτσια λέγανε πώς πέθανε κι' αυτή άπ' τήν
άγάπη, πώς ένας κρυφός καύμος τήν έφαγε για τόν
άσχημο άνθρωπο και πώς όλα γίνονται στόν κόσμο.
Κανέναν όμως δέν τό πίστεψε.

Έτσι ό άσχημος άνθρωπος σε λίγο καιρό πήρε
μαζί του τήν άγάπη του, και δέν τήν έφισε νά τή
χαρή άλλο; κανέναν στόν κόσμο. Και είναι μια ά-
ληθινή ιστορία, πού μου τήν άνιστόρησε ένας χω-
ρικός, κάνοντας τόν σταυρό του για του κόσμου τά
παράξενα.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Ο ΒΕΡΝΑΡΔΑΚΗΣ ΣΤΟΝ «ΠΑΡΝΑΣΣΟ»

Ό κ. Δ. Κακλαμάνος, καλισμένος από τό σύλλογο
«Παρνασσό» τις προάλλες, στην πλατεί σίλα του Σύλλο-
γου, μπροστά σε κόσμο περισσό και διαλεχτό από κύριους
και κυρίες, έπλεξεν αισθαντικά και γλαφυρά, τό εγκώμιο
του Δημήτριου Βερναρδάκη. Σοφή και άσιατοκρατική χυ-
ραχτήρισε ό ρήτορας τήν τέχνη και, γενικότερα, τό έργο
του ποιητή και φιλόλογου, κ' έξυψα κοίταζε νάδρη τήν πη-
γή τής διπλής δόξης του έργου τούτου, καμωμένου από κά-
ποιε παλαική τραχύτητα και μαζί άπλά εύγενικό, στή
διπλή καταγωγή του ποιητή, από τήν Κρήτη κι από τή
Λίσβα. Ό κ. Κακλαμάνος άπάνου σε τόστο άνάσσερε τή
γνώμη κίποιου ξενου κριτικού πώς ή καθ'αυτό πατριδία
της Έλληνικής ποίησης δέν είναι ή Άθήνα, άλλα τά έλ-
ληνικά νησιά—πού τόστο ώρα τα τραγουδεί ό Μπίρρον
μεσα στό «Δόν Ζούτι» και θεάκη άνόμασε τή δραματική
έργασία του Βερναρδάκη, γιατί, αν και χωρίς τήν εύκολή
αυτοσχέδιη ρητορική του πατριωτισμού, αν και χωρίς τό
ώραίο διονυσιακό μεθύσι του λυρισμού, ήσυχη και σπουδ-
αίμενη και άπολλώνια, είναι μια έργασία κυκλική πού κλει-
μέσα της δέη τήν Έλληνική ιστορία με τους σημαντικούς
της σταθμούς, από τήν μυθική Έλλάδα τής «Αντιόπη»
έως με τή Ρωμιοσύνη, τό κεισό του Άλήτσα, περνω-
τας από τό έπικό Βυζάντιο τών Φωκιδών κι από τό έπιε-
σμένο Βυζάντιο τής Φραγκοκρατίας. Ό Βερναρδάκης είναι
κοντά στον Ίωάννη Ζηρπέλι και στον Αλέξανδρο Ίτγκα-
βι, ό μεγαλύτερος δραματικός ποιητής ετούτης νάποχτη-
ση ή καθιρεύουσα λογοτεχνία και, πρώτα πρώτα παρατυ-
μενος με τόν έρωτα και με τή μίμηση του Σαίξπηρ, έ ποιη-
τής τής «Μιρίε Δοξαπάρη» και τών άρλετικών «Κυψελι-
δών», κ' ύστερα κι άλλα άγάλα, θεωρησιέμενος μ' ένα άρά-
τητο και σχεδόν άποκλειστικό θαυμασμό προς τόν Ευριπίδη,
ό ποιητής τής «Μερόπης», πού είναι τό άριστο έργό του.

Ό κ. Κακλαμάνος μās θυμίτε, με τή μελιτή πού έ-
καμε του έργου του Βερναρδάκη τήν ιδέα πού και έ ίδιος
άνήφερε για τήν κριτική πώς ή κριτική δέν είναι μόνο ά-
νυλική κ' έξηγητική δουλειά με καλαισησία και με
γνώση, μά και τέχνη του λόγου άνεξάρτητη, και σχεδόν
δημιουργική Ό κ. Κακλαμάνος μās παρουσιάζει, βέβαια, τήν
είκόνα του ποιητή, άλλα κίπως και έξειδικαιμένη, και σάν
άντιπεριγεμισμένη από τών πλατωνικών τύπων τις αναλαμπές. Ό
έγκωμιστής, άπάνου στα θεμέλια του πραγματικού, δημιούρ-
γησε κ' ένα δεύτερο Βερναρδάκη τιμή του και χαρά μας.

Ό κ. Κακλαμάνος, μολονότι πανηγυριστής έργου γραμ-
μένου στή ζωηρότερη, μά και στην άσχηρότερη καθι-
ρεύουσα, δέν έλειψε νά θυμηθή και νά τονίση πώς ό παιδα-
μένος ποιητής είναι από κείνους πού γεννιότανε πολεμή-
σανε—είναι και θεωρητικά μονάχα—τό γλωσσικό λο-
γιωτατισμό, διάβασε δε κίποιε κομμάτι από τόν «Ψευδα-
τικισμός Έλεγχος», πού αν είτανε γραμμένο στή δημοτική
γλώσσα, κι από άλλον άνθρωπό, θά έστρενε για νά περάση ό
ήθερος αούτος από δέκα άφορισμούς κι από άλλα τόσα
είδικα δικαστήρια. Δυστυχώς ή εύτυχώς ή καθιρεύουσα
γλώσσα και του Βερναρδάκη και του ίδιου του Κακλαμά-
νου—με όλο τό άβρό και μεταξένο μεταγχιρισμα πού τής
κίνε—άποκαπάζει μέσα σε μολυβένια σύγνερα τήν καθαρή
λάμψη τών ιδεών αυτών και κατά πολύ έλαττώνει τήν εν-
τυπωσι πού πρσενούσε ή επαναστατική της τόλμη, αν
έκπαίζονταν στρογγυλώτερα κ' όσο κανείς κι αν ύποψιά-
ζεται τήν άλήθεια από τά γραφόμενα του Βερναρδάκη, πάλι,
κι' άποκίως αν δέν είναι, δέν μπορεί νά λυτρωθή από
κίποιον άμφιβολία, και συλλογίζεται : σή γλώσσα αυτή,
πού κηρύττει τά καταρροισμένα της δικαιώματα ό Βερ-
ναρδάκης, ποιό τέχνη πού είναι; ή γλώσσα τών δημοτικών
μας τραγουδιών ή ή γλώσσα του συγγραφέα του «Έλεγ-
γου Ψευδατικισμού»;

Ας είναι. Ό κ. Κακλαμάνος όχι μόνον ώρα τα, μά και
γενναία τά είπε. «Όσο κι αν άνήκει στην τέξη τών θεωρη-
τικών και σκεπτικών κίπως και διαταχτικών όπαδών τής
γλωσσικής αλήθειας—έξεισέβαστων πάντα—πού ενώ οι άλ-
λοι έμετε, με τά χέρια μας, τά όποια χέρια μας, έχουμε
πίστες ταπεινά και φτωχικά και σε άφροουμε όπως μπορούμε,
μέσα στάδούλευτο χωράφι, αυτοί πορούνε άκόμα λευκά γε-
ρότητα και χορεύουνε μενούτο άπάνου στό χωράφι,—έδειξε
πώς αισθάνεται και πώς ξανόγει τόν έργομό και τό ροδα-
γίλασμα κίποιος άνοιξης διανοητικής. Για τόστο και μέσα
σε μια όμιλία για τό Βερναρδάκη δέν ήρε νά άναφέρη
παρά τρία όνόματα μεγάλων ποιητών, καθώς είπε : του
Σολωμού, του Βαλιωρίτη, του Κρουστάλλη. Είναι τιηό-
νια του Άπριλιού μας.

Κ. Π.